

Van: dienst natuurbeheer
11 mei 2004

Aan:
Status: goedgekeurd door RvB

Datum:

Onderwerp: **nota inzet terreinploegen door Natuurpunt**

Referentie: **RvB NP beheer 040511-01**

1. Inleiding en probleemstelling

Het beheer van 12.000 ha Vlaamse natuur is een belangrijke verantwoordelijkheid en een hele opgave. Een deel van dit natuurbeheer is een voortzetten of een afgeleide van het oude, extensieve landbouwbeheer. Destijds waren hele dorpen in de weer om hiermee hun kost te verdienen.

Ondanks de groeiende mechanisatiegraad blijft het natuurbeheer een erg arbeidsintensieve taak, die zich weinig in harde economische waarden vertaalt. De verantwoordelijkheid van Natuurpunt is erg groot want natuurbeheer zal op langere termijn bepalend zijn voor het al dan niet kunnen behouden of herstellen van tal van kwetsbare levensgemeenschappen in Vlaanderen. De inzet van vele duizenden vrijwilligers op het terrein zal doorslaggevend zijn waar en of we deze verantwoordelijkheid kunnen opnemen.

Deze vrijwilligers, georganiseerd in Natuurpunt, hebben in het verleden de keuze gemaakt om zich te laten bijstaan door professionele ploegen. Dit gebeurt grotendeels door sociale arbeid georganiseerd binnen Natuurpunt beheer of binnen ons sociaal bedrijf, Natuur & Landschapszorg vzw. In enkele jaren tijd bouwde Natuurpunt zo een twintigtal terreinploegen uit met in totaal meer dan 110 voltijdse (doelgroep)arbeidsequivalenten. Daarnaast lopen enkele overeenkomsten met andere sociale werkplaatsen over de inzet van hun ploegen in Natuurpunt-gebieden.

De laatste vier jaren werden enorme investeringen gedaan in aan het terrein aangepaste machines. Zo kan zowel door vrijwillige als door professionele medewerkers een steeds groter werkvolume aan dikwijls erg gespecialiseerde natuurarbeid gerealiseerd worden. De resultaten hiervan zijn steeds duidelijker op het terrein merkbaar.

Ondanks dit alles hebben enkele vrijwilligers het gevoel dat dit alles lang niet genoeg is, dat de natuurwaarden in hun terrein er niet snel genoeg op vooruitgaan. In deze context vraagt men zich dan af of de beschikbare professionele kracht wel 'rechtvaardig' verdeeld wordt. Hier en daar leidt dit tot lobbyen om de ploeg prioritair op het voor hen gunstigste moment in het eigen natuurgebied te kunnen inzetten. Er wordt zeer hard gewerkt aan de uitbouw van de gebieden, het plaatselijk beleid, de verenigingswerking,...

Dikwijls blijft hierdoor, zeker in grotere gebieden, weinig tijd en vrijwilligers-man(vrouw)kracht over voor het terreinbeheer.

Alles in beschouwing genomen is het verdelen van de beschikbare tijd van de professionele ploegen en het opmaken van een planning dan ook een moeilijke taak. De vraag naar de hierbij gehanteerde criteria is legitiem.

Volgende vragen dienen zich aan;

- beschikt Natuurpunt over voldoende menskracht (prof en vw) om de steeds groeiende oppervlakte beheerd te krijgen?
- worden bij de opmaak van het beheerplan de beoogde natuurdoelen voldoende getoetst aan de mogelijkheden en onmogelijkheden en vice versa?
- Wat is noodzakelijk beheer?
- wordt de beschikbare arbeid op een verantwoorde manier verdeeld tussen de verschillende terreinen, beheeropdrachten? Moeten hiervoor criteria opgesteld worden?
- Welke opdrachten worden uitbesteed? Aan landbouwers, aannemers. Gebeurt dit voldoende?

2. Vaststellingen en uitgangspunten:

2.1 Natuurwaarden, noodzakelijk beheer en de middelen

- De beheersubsidie conform het huidige besluit varieert afhankelijk van de BWK eenheid op het moment van indiening (of aangepast bij monitoring). Het beheerplan van een erkend natuurgebied geldt als een 'contract' met de overheid. Pas bij effectieve uitvoering van het beheer kunnen subsidiegelden verkregen worden. Daarbij horen volgende bemerkingen:
 - De hoogte van het bedrag is afhankelijk van het nodige beheer en van de waardering van de habitat. Dit kan betekenen dat habitats die weinig actief beheer vereisen toch in een redelijke subsidie resulteren.
 - Er zijn soms grote verschillen tussen beheerbehoefte in eenzelfde categorie.
 - Vooral voor meer arbeidsbehoefte habitats is de subsidie verre van voldoende. De mogelijke subsidie staat niet in verhouding tot de nodige geleverde arbeid (dikwijls zijn net deze habitats het meest bedreigd).
- Sommige arbeidsintensieve werken worden niet vergoed door het besluit, zoals hakhoutbeheer, knotten, hagenonderhoud....
- Door een nog versnipperde eigendomsstructuur is extensief beheer, zoals voorzien in de beheervisie, soms nog onmogelijk. In afwachting dient intensiever beheer gevoerd te worden.
- Een belangrijk deel van de beheerskosten worden niet gemaakt in functie van de natuurwaarden. Ze zijn b.v. het gevolg van 'relaties' met burens cfr de distelverordening. Circa 20 % van het tijdsbudget in het hooiseizoen, wordt aan 'verdelging' besteed door de professionelen.
- Sommige vrijwillige medewerkers verwachten dat het beheer gebeurt op de door henzelf als optimaal bevonden werkwijzen. Deze zijn soms erg arbeidsintensief, niet aangepast aan de huidige werksituatie, niet op een optimaal mechanisch niveau gebracht, vaak ergonomisch heel belastend.

- Naast kosten voor de uitvoering van het beheer moeten met deze subsidie ook een hele boel andere kosten gefinancierd worden, zoals eigendomsbelastingen, werkingskosten van verwerving, beheerplanning, beheeruitvoering, personeelsadministratie, overheadkosten en (niet te onderschatten) de kosten voor de prefinanciering.
- Slechts de helft van de beheerde terreinen is momenteel erkend. Alleen hier kunnen subsidies bekomen worden.
- In het subsidiebesluit werd bepaald dat 60 % van de subsidie dient geïnvesteerd te worden in tewerkstelling. Het aandeel vrije middelen is hierdoor eerder klein.

2.2 Uitvoering in relatie tot omgeving

- De mogelijkheden tot kostenbesparende samenwerking met landbouwers zijn niet overal gelijk. Bijvoorbeeld het betrekken van landbouwers bij het hooilandbeheer in akkerbouwstreken kan soms moeilijker zijn dan in regio's met klassieke veeteelt. Tevens breiden de regio's met een moderne bedrijfsvoering uit. Hooi past niet meer in hun bedrijfsvoering.
- Het potentieel van vrijwilligers voor de inzet in het uitvoerend natuurbeheer is niet in iedere regio gelijk. Tevens is de verenigingswerking niet overal even ontplooid (relatie NP beweging).

2.3 Relatie professionele – vrijwillige medewerkers

Bij de werkorganisatie van het terreinbeheer blijft het vrijwilligerswerk van cruciaal belang. De inzet van professionele medewerkers moet vrijwilligers meer kansen geven, moet van het terreinbeheer een laagdrempelige activiteit maken en geen onoverzichtelijke berg. (voorbereidend werk én nazorg terreinploegen).

De inzet van ploegen mag nooit leiden tot het in de plaats treden van vrijwilligers maar moet juist een uitdaging zijn om er in te blijven vliegen.

Essentieel is dat de vrijwilligers hiervoor de nodige middelen in de vorm van machines, vorming en ondersteuning van de beheerteams kunnen krijgen. Ze moeten kunnen beschikken over degelijk gespecialiseerd natuurbeheermateriaal en degelijke werkplaatsen. Dit kan eventueel deels over hetzelfde materiaal en werkhuizen gaan als door de ploegen gebruikt mits waterdichte afspraken en wederzijds vertrouwen.

2.4 Werkorganisatie

- De aansturing van de professionele ploegen gebeurt door de professionelen.
- Met de huidige ploeglocaties wordt Vlaanderen ongeveer helemaal bedekt.
- De werkplanning wordt gemaakt op basis van werkopdrachten die door de verantwoordelijke van het gebied/beheerteams worden aangeleverd. Afdelingen kunnen deze werkopdrachten stroomlijnen, wat een meerwaarde is voor de planner.

- Ploegen moeten steeds optimaal kunnen ingezet worden daar waar de grootste noden zijn. Een ploeg is per definitie overal inzetbaar. Het werkingsterrein van een ploeg heeft geen vaste grenzen. Terreinkennis en afstand tot de werkplek zijn belangrijke criteria en zijn argumenten voor een continuïteit terrein/ploeg. Specialisatie heeft daarentegen ook een meerwaarde waardoor enige flexibiliteit vereist is.
- Bij het bepalen van een actieradius van een ploeg moet rekening gehouden worden met piekperiodes. Het kan niet de bedoeling zijn dat de ene ploeg zit te zwoegen met het hooilandbeheer en de buurploeg in een 'dood' seizoen zit.
- Er moet gestreefd worden naar een maximale mechanisatiegraad die bij het type terrein aanvaardbaar is. Een regio-overschrijdende aansturing geeft beter zicht op spreiding van materiaal, efficiënt gebruik van gespecialiseerde machines en gespecialiseerde arbeiders, betere vergelijking en evaluatie.
- Natuurpunt wil niet a priori alles zelf doen. Soms is uitbesteding aangewezen. Zowel uitvoeringsvorm, duurzaamheid, natuurresultaat en economische afwegingen dienen de beslissing vooraf te gaan.

3. Huidige werkverdeling

- Op basis van de aanvragen wordt een eerste lijst gemaakt. Tevens wordt gecontroleerd of er een vergunning is voor het gevraagde werk. Werken die eventueel het voorwerp kunnen zijn van subsidie en eenmalige werken en waarvoor nog geen dossier werd opgesteld, worden apart behandeld. Soms worden belangrijke maar niet aangevraagde werken door de planners zelf voorgesteld. In heel dit traject wordt zoveel mogelijk teruggekoppeld met de betrokken beheerteams.
- Indien er keuzen moeten gemaakt worden, krijgen volgende taken prioriteit:
 1. uitvoeren bijzondere contractuele verbintenissen... Life, Interreg
 2. werken in erkende reservaten t.o.v. niet erkende reservaten. De resultaatsverbintenis is hierbij essentieel.
 3. in geval van Natuur & Landschapszorg: zorgvuldig uitvoeren van betaalde werken in onze eigen gebieden of voor derden
 4. mechanisch beheer door ploegen t.o.v. manueel (arbeidsintensief) beheer door vrijwilligers
 5. voorbereiden beheerdagen vrijwilligers
 6. landschapsbeheer pas in laatste instantie
 7. werken in functie van hoge natuurwaarden of prioritaire habitats in kader van de Europese natuurrichtlijnen (cfr. oude 'categorieënnota')
 8. uitvoeren eenmalig beheer dat gebonden is aan randvoorwaarden in tijd en terreincondities
 9. overige eenmalig beheer

Daarnaast zijn er moeilijk te plannen taken zoals verwijderen distels, vellen gevaarlijke bomen, dringende interventies, opruimen stormschade en dringende taken in relatie tot het vee (uitbraken, ziekten, bijzondere situaties irt het weer). Voor taken als het opruimen van populierenkruinen wordt steeds overleg gepleegd, liefst voor de kapping gebeurt.

Essentieel is tevens dat het bijstellen/herzien van beheervisies moet mogelijk zijn. Belangrijk punt hierbij dat een bepaald intensief beheer in vraag moet kunnen gesteld worden en bekeken moet worden om een vergelijkbaar resultaat niet op een minder arbeidsintensieve manier kan bekomen worden.

- Uiteindelijk wordt tot een definitieve planning gekomen die voor alle betrokkenen ter inzage ligt.
- Over het algemeen worden weinig grote problemen ervaren met deze manier van werken. Weinig aanvragen kunnen niet uitgevoerd worden. Onze terreinbeheerders voelen stilaan aan welke werkhoeveelheid kan gerealiseerd worden.

4. Discussie

De inzet van de ploegen is in grote lijnen gebaseerd op al deze uitgangspunten. Het is door de jaren heen organisch gegroeid en is sterk door ervaring georiënteerd. De inzet van onze terreinploegen is gebaseerd op een solidariteitsgegeven binnen Natuurpunt en is niet gekoppeld aan rechten op arbeidsdagen per gebied.

De ploegen in de huidige samenstelling in combinatie met de huidige mechanisatiegraad zijn een erg jong gegeven voor Natuurpunt. Er wordt nog hard gewerkt aan de juiste ploegenconfiguraties, dit vraagt tijd.

Opleiding, terreinkennis, materiaalrespect en ervaringopbouw zijn hierbij sleutelwoorden. Natuurbeheer leer je niet op school maar in het veld.

Door opbouw van terreinkennis, ervaring, een goede communicatie en samenwerking met de vrijwilligers en een sterk management kunnen ploeg steeds efficiënter gaan werken en zo steeds meer en betere natuurresultaten gaan neerzetten.

Vraag is of de huidige werkwijze, rekening houdend met de huidig aanwezige middelen en mogelijkheden, fundamenteel gewijzigd dient te worden?

Naar onze mening is dit niet nodig. Wel dient het systeem permanent mee te evolueren met de noden en de technische en financiële mogelijkheden van Natuurpunt. Verder moeten we blijven streven naar een goede afstemming tussen planning en uitvoering en een zo goed mogelijk evenwicht tussen kwaliteit en kwantiteit.

Naar de toekomst toe moet verder gewerkt worden aan een betere planning inzake het uit te voeren beheer. Interactiviteit tussen de beheerteams en het professioneel kader staat hierbij centraal. Door GIS standaardisatie binnen de dienst Natuurbeheer en het opzetten van een beheer'taken'-databank (vgl databank Aminal Natuur Limburg, met oa een normering van taken en dergelijke meer) moet een betere ondersteuning tot stand komen bij de planning van het beheer. Door deze ondersteuning kunnen de beheerteams en/of afdelingen verder een centrale rol blijven spelen in de planning van de beheersuitvoering van de steeds groter wordende beheerde gebieden.

Door de ontwerpplanning te bespreken binnen een regionale planningsvergadering zal het gevaar tot het opwekken van onrealistische verwachtingen beperkt worden en zullen samen de prioriteiten vastgesteld worden.

5. Voorstel tot beslissing van de raad van bestuur

De Raad is akkoord om de inzet van de ploegen verder, organisch, te ontwikkelen in de geest van deze nota.

Aan de Raad wordt gevraagd om de bijgevoegde prioriteitenlijst vast te stellen.

De Raad vraagt aan het secretariaat:

- om verder te werken aan een bedrijfscultuur van interactiviteit;
- om de beheerteams daar waar nodig te ondersteunen (inhoudelijk, organisatorisch) bij de planning van de uitvoering van het beheer;
- om op regionaal niveau een planningsvergadering op te zetten.

Tevens is de Raad van mening dat bij de planning van de werken, hoger vermelde prioriteiten een belangrijk referentiekader vormen.

Criteria voor de specifieke inzet van de professionele ploegen en van de vrijwillige beheerteams: voorstel aanpak van de prioriteiten

Opmerking: graag willen we nogmaals benadrukken dat het terreinbeheer door professionele ploegen ter ondersteuning dient van het beheer door vrijwilligers. Het beheer van natuurgebieden door vrijwilligers is cruciaal voor het Natuurpunt-model. De professionele terreinploegen dienen ter ondersteuning van dit beheer. Daar waar de vrijwilligers het beheer volledig zelf willen doen wordt dat als zeer positief aanzien. De vorming en ontplooiing van vrijwilligers zal ten alle tijden aangemoedigd door Natuurpunt aangemoedigd worden.

Deel I: prioriteiten bij de inzet van de professionele ploegen

I. Terugkerend beheer

1° prioriteit

a) Terugkerend beheer essentieel om de **natuurdoeltypen van het beheerplan** te bereiken in **erkende reservaten** waarbij dit werk tevens **mechanische voorbereiding** is en **ondersteuning van werkdagen voor** meewerkende beheerteams of vrijwillig natuurbeheer. Extra prioriteit als dit ook samenhangt met de weersomstandigheden (bvb. als goed weer voorspeld wordt, dient er gehooid en geen paden hersteld te worden).

Dit geldt extra als **bijzondere prioriteit** als het gaat om habitats van de habitatrichtlijn. Hieronder wordt ook het terugkerend beheer opgenomen van bij de Interreg en Life – projecten.

b) Interventiebeheer (vanaf > 3 mandagen op vrijwilligersniveau, minder moet door de beheerteams op te lossen zijn) naar acute distelbestrijding na ingebrekestelling, herstellen stormschade over infrastructuur (paden, wegen, afsluitingen) of met val op belendende percelen, herstelling draad enz in zoverre er geen ondersteuning van de vrijwillige beheerteams is. Bij het ruimen van stormschade en takken wordt in het hoogseizoen de structuur vrijgemaakt en kan de opruiming buiten het seizoen en ook door de beheerteams gebeuren.

De taken onder eerste prioriteit gaat steeds voor.

2° prioriteit

a) Het **terugkerend beheer** in deze gebieden (erkende reservaten) en voor deze doeltypen (doeltypen van het beheerplan) zoals hierboven beschreven, maar **zonder dat het ondersteund wordt door werkdagen** in de uitvoerende sfeer van de beheerteams en zonder de specifieke mechanische voorbereiding van deze werkdagen.

b) volgende prioriteit: overig distelbeheer, extra dringend onderhoud afsluitingen, nodige verplaatsing van dieren in het hoogseizoen enz.

Deze groep gaat steeds voor op de groep van de niet –erkende reservaten

3° prioriteit:

Laagste prioriteit gaat naar het beheer van **niet erkende reservaten**. Binnen deze groep van natuurgebieden wordt een eerste prioriteit gegeven aan het terugkerend beheer van belangrijke natuurtypen waarover overeenstemming bestaat – hoewel het beheerplan nog niet is goedgekeurd – tussen het beheerteam en de cel beheerplanning & -evaluatie én (cumulatieve voorwaarde) als voorbereiding en mechanische ondersteuning van het vrijwilligersbeheer

Indien de aangevraagde beheerwerken (terugkerend beheer) niet in functie staan van de ondersteuning van het vrijwilligersbeheer krijgen deze een lagere prioriteit.

Bij de niet erkende natuurgebieden gaat het enkel om **onderhoudsbeheer** zodat de uitgangssituatie niet verslechterd en ter ondersteuning van beheer door vrijwilligers en/of landbouwers. De werken zullen bij voorkeur plaatsvinden buiten het hoogseizoen.

In deze groep gaan werken in functie van de voorbereiding van werkdagen door vrijwilligers steeds voor op de andere activiteiten in deze groep.

II. Eénmalig beheer: deze werken gebeuren zoveel mogelijk buiten het hoogseizoen; binnen het hoogseizoen is het minder prioritair dan de groep I (terugkerend beheer).

Vragen die hier vooraf dienen gesteld te worden zijn:

- a) Voorkomt de geplande ingreep ernstige achteruitgang van (zeer) waardevolle habitats in het reservaat. Indien ja, lijstje verder aflopen. Indien neen: naar overige prioriteiten.
- b) Is er al een goedgekeurd beheerplan en is het vooropgestelde hier wel in opgenomen of een noodzakelijke voorwaarde om naar de uitvoering van het beheerplan te komen? Ja, dan naar lijstje hieronder verder aflopen. Indien neen: zeer terughoudend en ga direct naar overige prioriteiten.
- c) Is er nog een vergunning vereist? Ja, geen prioriteit. Neen ga naar volgende.
- d) Kan er voor dit project een bijzonder project ingediend worden zoals een dossier voor subsidies eenmalige werken. Indien ja: geen werken (indiening en goedkeuring dossier). Indien neen verder doorlopen.

1° prioriteit: eenmalige werken voorzien in Life en Interreg, maar hiervoor zijn normaliter ruimschoots extra middelen voorzien zodat dit de rest van de prioritering niet doorkruist. Daarnaast: eerste inrichtingswerken in uitvoering van het goedgekeurd beheerplan en waarvoor subsidies eenmalige werken aangevraagd zijn.

2° prioriteit: werken voor de sociale werkplaats 'Natuur- en Landschapszorg' met het oog op het draaiend houden van het systeem, maar vooral buiten het hoogseizoen en met lagere prioriteit dan het terugkerend beheer.

3° prioriteit: éénmalige beheerswerken die het toekomstig mechanisch beheer sterk vergemakkelijken of mogelijk maken of een knelpunt of handicap éénmalig oplossen.

Overige prioriteiten voor éénmalig beheer en dit buiten het hoogseizoen en in de volgorde van de onderstaande opsomming:

- Eenmalige (veelal kleine) onderhoudswerken die tot het normale beheer behoren en niet in aanmerking komen voor eenmalige inrichtingssubsidie tbv **het herstel van habitats van de Habitatrichtlijn en het herstelbeheer voor habitats van het natuurdoeltype van het goedgekeurd natuurdoeltype in erkende reservaten of tot doel hebben het beheer te vergemakkelijken**. Herstelbeheer en ontginningsbeheer van deze habitats en deze natuurdoeltypen maar dan buiten het hoogseizoen voor het terugkerend beheer. Een extra prioriteit is als het gebeurt in ondersteuning van een werkdag vrijwillig natuurbeheer. Tweede prioriteit zonder werkdag.
- Periodiek onderhoud van de afsluitingen van de eigen begraasde blokken (zoveel mogelijk buiten het hooi- en hoogseizoen).
- Dezelfde werken als vermeld onder het eerste streepje van deze paragraaf, maar dan voor nog niet erkende reservaten. Ook in twee prioriteiten nl. ter ondersteuning en voorbereiding voor de werkdagen van een beheerteam en pas in laatste orde als er geen werkdag van vrijwilligers is.

In dit laatste geval (niet ter ondersteuning van werkdag vrijwilligers), dan enkel in de mate dat het gaat om enerzijds het onderhoud van soorten of levensgemeenschappen die vermeld worden in de bijlagen van de Habitatrichtlijn of anderzijds onder onderhoud van de uitgangssituatie waarbij de uitgangssituatie naar natuur kan geconsolideerd worden en /of kosten kunnen uitgespaard worden in het toekomstig beheer.

- Overig ondersteunend mechanisch beheer in voorbereiding van werkdagen: ofwel voor werken waarbij de return van het beheer van de werkdag hoger is dan de inzet van het ondersteunend mechanisch beheer door de terreinploeg, ofwel voor werken als technische ondersteuning van de beheerteams voor werk dat ze zelf verder kunnen zetten.

Deel II: prioritair beheer voor de beheerteams

1. minstens één werkdag in de winter én in de zomer en dit opengesteld voor publiek; waarbij het mechanisch ondersteunend beheer zoveel mogelijk door de professionele ploegen met aangepast materiaal kan gebeuren. Na te streven: inzet van de vrijwillige beheerteams bij maaibeheer op terreinen waar geen mechanische afhandeling van het gemaaide kan gebeuren.
2. educatief beheer met het onderhoud van de paden, de bebording, onderhoud van de wandelcircuits, de plaatsing van poortjes en overstaplaatjes.
3. alle activiteiten gericht op de uitstraling van het gebied en het bevorderen van de betrokkenheid van de mensen bij het gebied.
4. gewoon toezicht op het vee en afsluiting
5. verwijderen van normale overhangende takken of minstens het opruimen van het takhout als de boom weggehaald is.

6. het ruimen van de kruinen van de populieren als dit niet in de kapovereenkomst (bij verkoop stammen) is opgenomen.
7. hak- en knotbeheer, onderhoud van hagen, poelen, aanplanten bomen, houtwallen, hagen; alleszins het opruimen van het hout bij hak en knotbeheer.
8. contacten en procescontrole naar meewerkende boeren, uitbesteed beheer naar landbouwers, loonwerkers en andere derden.

Deel III: prioritaire inzet van derden en uitbesteding

Opmerking: in onderstaande gevallen wordt geen enkele factuur betaald of terugbetaald door Natuurpunt Beheer indien niet aan alle onderstaande voorwaarden voldaan is. Overige uitbesteding zoals voor inrichtingswerken, frezen van boomstronken, maken en onderhoud van poelen, aanleg van houtwallen en struwelen: kan enkel en uitsluitend gebeuren na een expliciet voorstel namens de afdeling en goedkeuring van de dienst natuurbeheer en als de voorgestelde werken volledig conform het goedgekeurde beheerplan zijn én tevens opgenomen in het goedgekeurd jaarbudget. Geen enkele factuur zal worden betaald of terugbetaald door Natuurpunt Bheer die niet aan deze voorwaarden voldoet.

1. Situaties waarbij landbouwers percelen willen maaien in ruil voor het hooi, zijn alleszins te prefereren.
2. Indien de eerste situatie niet mogelijk is: in situaties waarbij het terrein het toelaat om met klassieke en courante loonwerkersmachines te werken voor het maaien van gras en het persen van het hooi wordt deze oplossing geprefereerd. Indien het hooi vooralsnog geperst wordt en gebruikt wordt door een (hobby) boer wordt wel uitgegaan dat deze ook de perskosten en de mogelijke droogbewerkingen voor zijn rekening neemt.
3. Maaien van distels waar het kan met courante landbouwmachines.
4. Ploegen en inzaaien van percelen in het kader van akkerbeheer.
5. Mogelijk het afvoeren van beheersresten met het oog op lokale recyclage en hergebruik.
6. Begrazing of nabegrazing met dieren van landbouwers of hobbyboeren en dit uitsluitend binnen de grenzen van het beheerplan wordt voor de nieuwe percelen geprefereerd boven begrazing met dieren van Natuurpunt Beheer.
7. Bij knotbeheer en het opruimen van kronen van populieren/dennen (als het echt nodig is) en valhout (als het nodig is) wordt ook de inzet van geïnteresseerden en dit in overleg met het beheerteam geprefereerd.